

КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

KEY DIRECTIONS OF THE ORGANIZATION OF THE ECONOMIC SECURITY SYSTEM OF AN AGRICULTURAL ENTERPRISE

У статті виокремлені ключові напрямки організації системи економічної безпеки аграрного підприємства та обґрунтовано необхідність їх постійного моніторингу. Визначено основні етапи аналізу ризиків в системі економічної безпеки аграрного підприємства з метою розробки рекомендацій щодо мінімізації їх впливу на стабільне функціонування підприємства. Розглянуто інструменти фінансового управління та визначено їх важливість для забезпечення стабільності та розвитку аграрного підприємства. Виділено ключові аспекти диверсифікації бізнесу, що створюють більш гнучку структуру напрямків діяльності. Окрема увага приділена управлінню персоналом як ключовому фактору в забезпеченні ефективної системи економічної безпеки всередині підприємства. Стаття містить практичні поради та рекомендації, які можуть бути корисними аграрним підприємствам для підвищення їх економічної безпеки та фінансової стійкості.

Ключові слова: економічна безпека, організація, аграрне підприємство, моніторинг ризиків, фінансове управління, управління персоналом.

The purpose of the article is to highlight the key areas of the organization of the economic security system of the agricultural enterprise and justify the need for their constant monitoring. This direction of economic activity will provide practical recommendations for the development of effective strategies for ensuring the sustainability of agricultural enterprises. The research was conducted using the monographic method. The article substantiates that the main key directions of economic security of the enterprise are the analysis of internal and external risks of the enterprise and their management, determination of financial management strategy, establishment of business diversification directions and personnel management. The main stages of risk monitoring in the system of economic security of an agricultural enterprise are determined. The authors considered financial management tools and determined their importance for ensuring the stability and development of an agricultural enterprise. The key aspects of business diversification are highlighted, which include: expanding the assortment, developing related industries, expanding the geography of activity, providing additional services, introducing modern technologies, and synergy of various industries. Their use will create a more flexible business structure, able to overcome negative changes in the market and ensure stability and sustainability in the conditions of economic activity. Special attention is paid to personnel management as a key factor in ensuring an effective system of economic security within the enterprise. The need to develop employee motivational programs at the enterprise, ensuring their safety and health, effective internal staff communication and a conflict resolution system has been proven. The article contains practical advice and recommendations that may be useful to agricultural enterprises to increase their economic security and sustainability in an unpredictable economic environment. She emphasizes the importance of adaptation and continuous improvement of the enterprise's management system to achieve success in the agricultural sector.

Key words: economic security, organization, agricultural enterprise, risk monitoring, financial management, personnel management.

УДК 338.432-027.21:631.95

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.8-36>

Саванчук Т.М.¹

к.е.н., доцент кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Сергієнко В.П.
здобувач гр. МГУФЕБ-1-22, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Savanchuk Tetiana

Dnipro State Agrarian and Economic University

Serhiienko Valerii

Dnipro State Agrarian and Economic University

Постановка проблеми. Аграрні підприємства є сегментом економіки багатьох країн і відіграють ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни та розвитку сільських територій. В своїй діяльності такі підприємства стикаються зі складними викликами та ризиками, пов'язаними зі змінами в оточуючому середовищі, погодними умовами, коливанням ціни на сільськогосподарську продукцію та іншими факторами, що загрожують їх економічній стійкості та розвитку. В цьому контексті особливої актуальності набуває необхідність виокремлення ключових напрямків організації системи економічної безпеки аграрних підприємств, які потребують уваги та вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Фахівці спрямовують акцент у своїх дослідженнях на формування системи економічної безпеки на підприємстві та розробці механізму її ефективного функціонування. Зокрема, питання

фінансово-економічної безпеки підприємств в цілому розглядають фахівці Василішин С.І. [1], Добрунік Т., Кузнєцова О. [2], Погріщук Б.В. [3], Чернецька О.В. [4], Чмир К. [5] та інші. Проте, на нашу думку, потребують більшої конкретизації питання визначення напрямків економічної роботи, що дозволить підвищити рівень економічної безпеки підприємства.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в виокремленні ключових напрямків організації системи економічної безпеки аграрного підприємства та обґрунтування необхідності їх постійного моніторингу і вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання економічної безпеки постійно стають головними в системі антикризового управління будь-якого підприємства. В аграрних підприємствах є специфічні особливості діяльності, які обумовлюють і специфічні загрози і ризики.

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8584-0302>

В теперішніх умовах господарювання всі суб'єкти підприємницької діяльності повинні корегувати механізм забезпечення належного рівня безпеки у зв'язку з війною в нашій країні. Війна в нашій країні підтвердила необхідність розвитку агросфери економіки для виконання зобов'язань країни щодо експорту аграрної продукції. Таким чином, питання безпеки кожного конкретного аграрного підприємства вирішуються керівником цього підприємства та його командою, оскільки державна підтримка не має змоги вирішити всі проблеми щодо формування належного рівня показників фінансового стану. Виходячи з цього, вважаємо за необхідне визначити ключові напрямки організації системи економічної безпеки аграрних підприємств та намітити шляхи їх удосконалення.

Так, на нашу думку, важливою складовою системою економічної безпеки аграрного підприємства є моніторинг внутрішніх і зовнішніх ризиків діяльності. Цей процес дає можливість оцінити можливі небезпеки та загрози, які можуть вплинути на діяльність підприємства і розробити стратегії для їх усунення. Наведемо деталізований опис моніторингу ризиків в системі економічної безпеки аграрного підприємства:

- по-перше, необхідно ідентифікувати ризики, тобто визначити всі можливі ризики, які можуть вплинути на функціонування аграрного підприємства. Це може бути коливання цін на сільськогосподарську продукцію, природні катастрофи, погодні умови, політичні зміни, регулятивні зміни, технологічні ризики тощо;

- по-друге, необхідно оцінити ймовірності їх впливу на підприємство. Це дозволяє виявити сектор, який ризикує найбільше і потребує найбільшої уваги;

- по-третє, після оцінки ризиків їх можна ранжувати за ступенем серйозності. Це допоможе виявити які ризики потребують теперішнього втручання;

- по-четверте, після ідентифікації, оцінки та ранжування ризиків, аграрне підприємство повинно розробити стратегії для їхнього управління. Це може включати в себе прийняття запобіжних заходів, створення резервних планів, страхування та інші заходи.

Система економічної безпеки повинна бути постійно контрольована. Періодичний аналіз ризиків допоможе виявляти нові загрози та своєчасно реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі. У деяких випадках аграрні підприємства можуть залучити експертів або консультантів для проведення більш детального аналізу ризиків і розробки ефективних стратегій управління ними.

Не менш важливим елементом управління ризиками є співпраця з іншими аграрними підприємствами, галузевими організаціями та державними установами. Також важливо забезпечити

ефективну комунікацію в організації всередині країни для швидкого реагування на ризики.

Аналіз ризиків в системі економічної безпеки аграрного підприємства дозволить забезпечити стійкість та стабільність бізнесу в умовах невпевненості і змін. Правильно проведений аналіз дає змогу підприємству реагувати на загрози та визначити можливості для підвищення ефективності та конкурентоспроможності [1].

Не менш важливою складовою організації економічної безпеки є фінансове управління. Воно забезпечує ефективність та стабільність фінансового стану підприємства, його здатність до подолання фінансових труднощів та збереження конкурентоспроможності.

Для ефективного функціонування та подолання можливих загроз підприємство повинно проводити детальний моніторинг свого фінансового стану та розробляти фінансові плани, щоб передбачити майбутні витрати та доходи. Це дозволить уникнути негативних фінансових сюрпризів та забезпечити стійкість фінансових операцій. Також необхідно проводити аналіз фінансових ризиків, таких як нарахування цін, валютні ризики та інші. Досить важливим аспектом є чітке ведення фінансової звітності та дотримання стандартів обліку, це сприятиме підвищенню довіри інвесторам та кредиторам та забезпечить доступ до додаткового капіталу.

Фінансове управління є вагомим інструментом в системі економічної безпеки аграрних підприємств, і його ефективна організація для досягнення стабільності та стійкості допоможе уникнути загроз та ризиків.

Досить важливою стратегією зниження ризиків та забезпечення стійкості є диверсифікація бізнесу в системі економічної безпеки аграрного підприємства. Цей підхід забезпечує розширення асортименту продукції, розвиток суміжних галузей та впровадження нових видів діяльності для більшої диверсифікації доходів та зниження впливу зовнішніх факторів [3]. Ключовими аспектами диверсифікації бізнесу в системі економічної безпеки аграрного підприємства, на нашу думку є:

1. Розширення асортименту сільськогосподарської продукції, це дозволяє підприємству зменшити залежність від одного виду продукції та розподілити ризики між іншими напрямками діяльності.

2. Розгляд можливостей розвитку суміжних галузей, таких як переробка продукції, логістика або туризм, може створити нові джерела доходу та розширити бізнес.

3. Розширення географії діяльності може зменшити ризики, пов'язані з регіональними факторами, такими як погодні умови або місцеві ринкові коливання.

4. Надання додаткових послуг, таких як агротуризм, навчання або консалтинг, може створити стабільні джерела доходу, незалежні від ринкових умов.

5. Впровадження сучасних технологій може допомогти розширити бізнес, зокрема, за допомогою виробництва альтернативних продуктів або зеленої енергії.

6. Об'єднання різних галузей діяльності може призвести до синергії, де кожен бізнес підсилює інший, підвищуючи ефективність та прибутковість підприємства.

Таким чином, диверсифікація бізнесу створює більш гнучку та адаптивну структуру підприємства, здатну подолати негативні зміни на ринку та забезпечити стабільність та стійкість в умовах економічної діяльності.

Невід'ємною частиною системи економічної безпеки аграрного підприємства є управління персоналом. Ефективний управлінський підхід до підвищення дієздатності персоналу забезпечує стабільність та стійкість підприємства, а також підвищує продуктивності роботи та зниження ризиків. Важливим аспектом є управління персоналом є ефективна система набору та розвитку персоналу, що дозволяє залучати та розвивати кваліфікованих працівників, що, в свою чергу, забезпечує загальну ефективність підприємства. Важливе завдання – забезпечити мотивацію співробітників для досягнення високих результатів. Це можна включити в себе системи оплати праці, бонусні програми та розвиток кар'єри [5]. Невід'ємним аспектом є забезпечення безпеки та здоров'я працівників. Також ефективна комунікація внутрішнього персоналу та співпраця між відділами покращують роботу підприємства та допомагають швидше вирішувати проблеми. Правильне управління конфліктами та стресом підтримує психологічний комфорт на робочому місці та зменшує відпустки через хвороби. Останнім аспектом може бути система оцінки та навичок розвитку, це визначає потреби в навчанні та розвитку працівників, що важливо для підвищення конкурентоспроможності.

Управління персоналом в системі економічної безпеки аграрного підприємства вимагає комплексного підходу та системної роботи. Забезпечення високого стандарту управління персоналом підприємства знижує внутрішні ризики та досягає стійкості та стабільності в динамічному галузевому середовищі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, можемо зазначити, що основними ключовими напрямками економічної безпеки підприємства є аналіз внутрішніх та зовнішніх ризиків підприємства та управління ними, визначення стратегії фінансового управління, встановлення напрямків диверсифікації бізнесу та управління персоналом, проте такий перелік не є вичерпним і потребує подальшого дослідження, адже організація системи економічної безпеки аграрних підприємств, може бути ефективною лише при застосуванні комплексного підходу до її побудови та безперервного удосконалення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Василюшин С.І. Обліково-аналітичне забезпечення в системі ризиків та загроз економічної безпеки аграрних підприємств України: монографія. Харків : ТОВ «Друкарня Мадрид», 2020. 419 с. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/9849>
2. Добрунік Т. Кузнецова О. Проблеми і напрямки розвитку аграрного сектору України в умовах економічної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. С. 44.
3. Погрішук Б.В. Економічна безпека аграрного сектору у системі економічної безпеки держави. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2019. № 1(53). С. 48.
4. Чернецька О.В., Саванчук Т.М. Фінансово-економічна безпека в системі управління підприємством: сутність та політика забезпечення. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 17. С. 242–247. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/17-2018>
5. Чмир К. Економічна безпека сільськогосподарського підприємства та заходи її підвищення. *Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неіндустріального суспільства*. Волинський національний університет ім. Лесі Українки. 2020. С. 586–588 URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19119/1/Chmyr586-588.pdf>

REFERENCES:

1. Vasylyshyn S.I. (2020) *Oblikovo-analitychne zabezpechennia v systemi ryzykiv ta zahroz ekonomichnoi bezpeky ahrarnykh pidprijemstv*: monohrafiia [Accounting and analytical support in the system of risks and threats to the economic security of agricultural enterprises of Ukraine]. Kharkiv: Ukrainy. TOV «Drukarnya Madrid». (in Ukrainian) URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/9849>
2. Dobrunik T. Kuznietsova O. (2022) Problemy i napriamky rozvytku ahrarnoho sektoru Ukrainy v umovakh ekonomichnoi nestabilnosti [Problems and directions of development of the agricultural sector of Ukraine in conditions of economic instability]. *Ekonomika ta suspilstvo*. vol. 42, p. 44.
3. Pohrishchuk B.V. (2019) Ekonomichna bezpeka ahrarnoho sektoru u systemi ekonomichnoi bezpeky derzhavy [Economic security of the agricultural sector in the system of economic security of the state]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia «Ekonomika»*. vol. 1(53), p. 48.
4. Chernetska O.V., Savanchuk T.N. (2018) Finansovo-ekonomichna bezpeka v systemi upravlinnia pidprijemstvom: sutnist ta polityka zabezpechennia [Financial and economic security in the enterprise management system: essence and security policy]. *Infrastruktura rynku*, vol. 17, pp. 242–247. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/17-2018>
5. Chmyr K. (2020) Ekonomichna bezpeka silskohospodarskoho pidprijemstva ta zakhody yii pidvyshchennia. [Economic security of the agricultural enterprise and measures to increase it]. *Innovatsiinyi rozvytok ta bezpeka pidprijemstv v umovakh neoindustrialnogo suspilstva*. Volynskiy natsionalnyi universytet im. Lesi Ukrainky. pp. 586–588 URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19119/1/Chmyr586-588.pdf>